

Pokusy o príchod Československej strany lidovej na Slovensko do roku 1925 a postoje Slovenskej ľudovej strany pohľadom dobovej tlače*

Matej Maruniak

Československá strana lidová (ďalej ČSL) a Hlinkova Slovenská ľudová strana (SLS) mali ako dve katolícke strany počas trvania 1. Československej republiky veľmi špecifické vzťahy. V období rokov 1919 až 1921 postupovali v úzkej spolupráci, pričom vo všeobecných voľbách v roku 1920 dokonca kandidovali spoločne, a vytvorili si tak poslanecký klub. Vynútili si to najmä okolnosti, ktoré sa v tomto období v mladej republike diali. Išlo hlavne o pomerne výrazný kultúrny boj a neorganizované protikatolícke hnutie „Preč od Ríma“ ohrozujúce vplyv cirkvi a katolicizmu vo verejnom živote. Po jeho utlmení, čiže v čase, keď už bolo toto nebezpečenstvo pominuté, sa katolícke strany cítili sebavedomejšie smerom k hlásaniu nekompromisných požiadaviek. Menovite sa tento trend prejavil práve v SLS, keď na základe radikálneho spôsobu presadzovania svojich autonomistických žiadostí, a pod zámienkou neustáleho odkladu navrátenia troch katolíckych gymnázií od správy štátu, rozhodli sa opustiť spoločný poslanecký klub a založiť si klub vlastný, čím sa definitívne oddelili od ČSL.¹ Pomer medzi ČSL a SLS

* Príspevok vznikol v rámci plnenia projektového grantu VEGA č. 1/0514/15 *Martin Mičura – politik a právnik*.

¹ Bližšie k rozchodu ČSL a SLS v súčasnej literatúre porov. Michal PEHR, „Msgre. Jan Šrámek a Msgre. Andrej Hlinka,“ in *Česko-slovenská historická ročenka 2014–2015*, ed. Vladimír Goněc, Bratislava: Veda, Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2016, s. 205–206; Michal PEHR, „Československá strana lidová na Slovensku (1925–1938) a Hlinkova slovenská ľudová strana,“ in *Slovenská ľudová strana v dejinách 1905–1945*, ed. Róbert Letz – Peter Mulík – Alena Bartlová, Martin: Matica slovenská, 2006, s. 233–234; Michal PEHR, „Andrej Hlinka a Jan Šrámek – dve osobnosti politického katolicizmu prvních ČSR,“ in *Pohľady na osobnosť Andreja Hlinku*, ed. Róbert Letz – Peter Mulík, Martin: Matica slovenská, 2009, s. 219–220; Miloš TRAPL, „Český politický katolicismus v letech 1918–1938,“ in *Český politický katolicismus 1848–2005*, ed. Petr Fiala – Jiří Foral – Karel Konečný – Pavel Marek – Michal Pehr – Miloš Trapl, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, s. 227–228; Martin HOLÁK, „Politický katolicismus

tak od tohto času výrazne ochladol. Hlinkovci si boli vedomí toho, že týmto aktom Šrámek stratil vplyv na Slovensku, a predpokladali jeho skorý návrat, ktorý by sa udial prostredníctvom vytvorenia jemu lojálnej slovenskej katolíckej strany, konkurujúcej predovšetkým SLS. Tieto snahy hlinkovci videli predovšetkým v troch rôznych pokusoch, ktoré sa odohrali postupne v čase od rozpadu spoločného klubu (26. novembra 1921) až po definitívne potvrdenie kandidatúry Šrámkovej strany na Slovensku pred voľbami v roku 1925. Išlo o akcie Jozefa Vrabca, Martina Mičuru a Združenia kresťanských roľníkov a maloroľníkov, z pomedzi ktorých boli najvýraznejšími postavami Jan Teodor Hanák, a do roku 1924 aj kňaz Ján Vanák.

Štúdia sa tak zaoberá spomenutými pokusmi o príchod lidovcov na Slovensko, pričom jej cieľom je prostredníctvom analýzy dobovej tlače a dostupných archívnych prameňov priblížiť, do akej miery boli tieto snahy naozaj prepojené s ČSL. Zároveň si všíma, aký dopad mali tieto udalosti na vnímanie ČSL a jej hlavných predstaviteľov ľudákmi. Vychádzame z názoru, že obraz týchto postojov sa prezentoval najvýraznejšie práve v článkoch dobovej tlače Hlinkovej SLS.

V doterajšej historiografii vyšlo už množstvo monografií či štúdií, ktoré sa zaoberajú politickým katolicizmom v medzivojnovom Československu, či vzťahom katolíckych strán.² Vzhľadom však na veľmi úzke vymedzenie témy tejto štúdie, počet prác všímajúcich si proces príchodu ČSL na Slovensko je obmedzený. Azda najpodrobnejšie sa doteraz danou problematikou zaoberal Juraj Kramer vo svojej monografii z roku

na Slovensku v rokoch 1918–1938,” in *Národ – cirkev – štát*, ed. Tatiana Ivantyšinová, Bratislava: Spoločnosť pre dejiny a kultúru strednej a východnej Európy – Centrum pre európsku politiku – Historický ústav SAV, 2007, s. 168–169.

² Mimo vyššie uvedenej literatúry reflektujúcej okrem iného rozchod ČSL a SLS v roku 1921 uvedme ešte aspoň základný výber zaoberajúci sa politickým katolicizmom v medzivojnovom Československu: Miloš TRAPL, *Politický katolicizmus a Československá strana lidová v Československu v letech 1918–1938*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, s. 174; Miloš TRAPL – Karel KONEČNÝ – Pavel MAREK, *Politik dobré vůle: Život a dílo mgra Jana Šrámků*, Praha: Vyšehrad, 2013, s. 464; Alena BARTLOVÁ, „Vzájemné vzťahy medzi ČSL a HSLS v rokoch 1918–1938,” in *Jan Šrámek, kňaz – státník – politik*, ed. Pavel Marek, Olomouc: Katedry politologie a historie Univerzity Palackého v Olomouci v nakladatelství Moneta – FM, 2004, s. 143–156.

1962.³ K afére Jozefa Vrabca možno spomenúť aj dielo Milana Katuninca,⁴ či k činnosti Martina Mičuru príspevok Michala Marťáka.⁵

Pred zameraním sa na jednotlivé akcie je však vhodné priblížiť si samotné celkové postavenie politického katolicizmu na Slovensku, keďže SLS do roku 1925 nebola jeho jedinou zástankyňou. Skutočnosť, že Slovensko charakterizovalo pomerne výrazné zastúpenie katolíckeho obyvateľstva v kombinácii s prevažne jeho poľnohospodárskym zameraním, viedli k snahám o jeho politické podchytenie frakciou katolíckych kňazov inklinujúcich k agrárnej strane. Táto skupina, z ktorej je v rámci najvýznamnejších členov možné spomenúť napríklad Jána Donovala, Pavla Žišku či Ľudovíta Okánika, bola združená okolo týždenníka *Katolícke noviny*. Keďže kňazská redakcia novín sa hlásila k programu agrárnej strany, a do volieb v roku 1920 otvorene podporovala predovšetkým Slovenskú národnú a roľnícku stranu späťu najmä s Vavrom Šrobárom, ľudovci celú akciu vnímali ako pokus o ich likvidáciu alebo aspoň oslabenie v kontexte náboženského vymedzenia ich strany.⁶ Samozrejme, aktivita okolo *Katolíckych novín* nakoniec výraznejší úspech na Slovensku nezaznamenala, nakoľko skutočným víťazom volieb sa v tom čase stala sociálna demokracia. Napriek tomu naznačila pomerne skorú názorovú diferenciu politického presvedčenia a postupu u slovenských katolíckych kňazov, ktorá sa neskôr výraznejšie prejavila počas pôsobenia Šrámkovej ČSL na Slovensku, pričom to bol práve Pavol Žiška, ktorý sa stal v roku 1925 jednou z jej najvýraznejších osobností.⁷ Podobný postup

³ Juraj KRAMER, *Slovenské autonomistické hnutie v rokoch 1918–1929*, Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1962, s. 484. Je tu treba podotknúť, že niektoré závery Juraja Kramera, a to predovšetkým týkajúce sa Vanákovkej aféry a jeho podpore strane ČSL až do roku 1925 sú nepresné. Môže za to pravdepodobne náhodná podobnosť mien Vanák – Hanák.

⁴ Milan KATUNINEC, *Kresťanské robotnícke a odborové hnutie na Slovensku*, Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2006, s. 239. Zo staršej literatúry tiež k téme porov. Ján PLEVA – Miloš TICHÝ, *Kresťanské odbory na Slovensku*, Bratislava: Práca, vydavateľstvo ROH, 1967, s. 208.

⁵ Michal MARŤÁK, „Andrej Hlinka a Martin Mičura – k začiatkom ich politického i osobného vzťahu,“ in *Národe môj: Pamätnica 150. výročia narodenia Andreja Hlinku*, ed. Róbert Letz – Pavol Stano, Bratislava: PostScriptum, 2015, s. 141–150.

⁶ Michal MARŤÁK – Lukáš MARŤÁK, „Katolícke noviny 1919–1920 – Tlačový orgán agrárnej strany,“ *Otázky žurnalistiky: časopis pre teóriu, výskum a prax masmediálnej komunikácie*, č. 1–2 [55] (2012): 49.

⁷ Michal MARŤÁK, „Katolícky kňaz a politik Pavol Žiška. Príspevok k životu a dielu,“ in *Jan Šrámek a jeho doba*, ed. Pavel Marek, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2011, s. 386.

boja viedla SLS v tomto období aj proti Krajinskej kresťansko-sociálnej strane, ktorá sa taktiež hlásila ku katolicizmu, no prevažoval v nej najmä maďarský národný element. Napriek tomu tu pôsobila aj slovenská sekcia pod vedením Petra Haverlu, stavajúca sa do pozície konkurenta SLS. Krajinská kresťansko-sociálna strana mala výrazne opozičný charakter, čiže bola kritikom akejkolvek koalíciej politiky či dokonca spolupráce medzi ČSL a SLS, na čom aj stavala svoju rétoriku. Strana však výraznejší úspech medzi Slovákmi nezaznamenala a zostávala aj naďalej menšinou.⁸ Podobne v prvej polovici 20. rokov väčší triumf medzi voličstvom na Slovensku nedosahovali ani niektoré ďalšie politické strany pôsobiace v Československu alebo len na Slovensku (napríklad Československá strana národno-socialistická, Československá národná demokracia, Československá živnostensko-obchodnícka strana stredostavovská, Slovenská národná strana a iné). Taktiež sociálno-demokratická strana od roku 1921 prežívala hlbokú krízu, čo bolo spôsobené komunistickým rozkolom. Naopak agrárna strana si na Slovensku udržovala výrazný vplyv vďaka svojej účasti vo vláde, ale aj kvôli širokej podpore voličstva, ktorá do volieb v roku 1925 nechýbala ani autonomistickej Slovenskej ľudovej strane.⁹

Hlinkova strana sa v prvej polovici 20. rokov postupne vypracovala na stranu s najširšou voličskou základňou na Slovensku. Zaiste k tomu dopomohla aj skutočnosť, že SLS po rozchode zanechala koalíčnú politiku, teda získala vyhranenejší opozičný, katolícko-nacionalistický charakter, vďaka čomu mohla výraznejšie presadzovať svoj autonomistický program, čím dokázala k sebe prilákať množstvo nespokojných hlasov. Výsledkom tejto radikalizácie bol napríklad vznik jej straníckej, a k fašizmu sa hlásiacej organizácie – Rodobrany, ktorá do svojej verejnej politickej činnosti a angažovanosti vnášala prvky čerpajúce z mučenícko-

⁸ Podrobnejšie k pôsobeniu Krajinskej kresťansko-sociálnej strany porov. Pavel MAREK, „Politické strany maďarské menšiny,“ in *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861–2004. 1. díl: Období 1861–1938*, ed. Jiří Malíř – Pavel Marek, Brno: Nakladatelství Doplněk, 2005, s. 926–932; Lubomír LIPTÁK, *Politické strany na Slovensku 1860–1989*, Bratislava: Archa, 1992, s. 150–158; Milan KATUNINEC, „Slovenské kresťanské odborové hnutie v sociálnom dialógu a konfrontácii,“ *Forum Historiae: Časopis a portál pre históriu a príbuzné spoločenské vedy*, č. 2 [9] (2015): 73–74, http://forumhistoriae.sk/documents/10180/1273455/5_katuninec.pdf [cit. 1. 2. 2018].

⁹ Viac k politickému straníctvu na Slovensku v medzivojnovom období porov. LIPTÁK, *Politické strany na Slovensku 1860 – 1989*, s. 105–218.

-sakrálnej mystiky.¹⁰ Veľmi zjednodušene by sa tak dalo konštatovať, že aktivita SLS po rozpade klubu v roku 1921 až do volieb v roku 1925 spočívala okrem iného aj vo vnútrostraníckej konsolidácii, v snahách o presadenie slovenskej autonómie v ČSR, uznania samostatného slovenského národa, protičeskej agitácii či kritike centralistických strán pôsobiach na Slovensku.¹¹ Samozrejme, útokom zo strany hlinkovcov sa nevyhla ani jej ideovo blízka ČSL, ktorá sa do jej samotného príchodu v roku 1925 pokúšala obnoviť svoj vplyv na Slovensku.

1. SECESIA JOZEFA VRABCA

Ako už bolo naznačené, obdobie datované od zániku spoločného poslaneckého klubu až do parlamentných volieb v roku 1925 sa medzi ľudákmi, okrem formovania a vysporiadania si nových vzájomných postojov voči sebe, nieslo tiež v obave predstaviteľov Slovenskej ľudovej strany z príchodu ČSL na Slovensko. Slová Jana Šrámka „my na Slovensko prídeme“, ktoré mal údajne vyrieť pri vzájomnom rozchode v roku 1921, výrazne zarezonovali medzi členmi a vedením SLS.¹² To zapríčinilo, že Hlinkova strana začala vnímať akýkoľvek pokus o jej rozloženie za podvratnú prácu s nitkami vedúcimi v pozadí k osobe Jana Šrámka. Prvým takýmto príkladom bolo vystúpenie poslanca SLS Jozefa Vrabca¹³ proti vedeniu svojej strany.

¹⁰ Anton HRUBOŇ, „Budovanie kultu Jozefa Tisa,“ *Kultúrne dejiny*, č. 2 [8] (2017): 215.

¹¹ Literatúra zaoberajúca sa politickou činnosťou SLS v medzivojnovom období je veľmi pestrá. Z nej uveďme na tomto mieste aspoň dve: Alena BARTLOVÁ, „Hlinkova slovenská ľudová strana,“ in *Politické strany: Vývoj politických strán a hnutí v českých zemích a Československu 1861–2004. 1. díl: Období 1861–1938*, ed. Jiří Malíř – Pavel Marek, Brno: Nakladatelství Doplněk, 2005, s. 833–860; Róbert LETZ, „Hlinkova slovenská ľudová strana (Pokus o syntetický prehľad),“ in *Slovenská ľudová strana v dejinách 1905–1945*, ed. Róbert Letz – Peter Mulík – Alena Bartlová, Martin: Matica slovenská, 2006, s. 12–107.

¹² Nie je celkom doložené, kedy mal tieto slová v skutočnosti Šrámek vysloviť, a či ich aj naozaj vyslovil. Prišiel s nimi až Hlinka v auguste 1922 v súvislosti s Vrabcovou aférou. Zaujímavé je, že nemali v tom jasno ani v Slovenskej ľudovej strane. Napríklad Jozef Sivák v roku 1925 tvrdil, že Šrámek tieto slová vyslovil už na Velehrade v roku 1919, čo je veľmi nepravdepodobné, vzhľadom na vtedajšie pozitívne vzťahy obidvoch strán. Andrej HLINKA, „Boj na všetky strany II,“ *Slovák*, 2. 8. 1922, s. 1; „Lidáci a my,“ *Slovák*, 23. 9. 1925, s. 1; POPOV. TRAPL – KONEČNÝ – MAREK, *Politik dobré vôle*, s. 204.

¹³ Jozef Vrabec (narodený 1887, pseudonym Janko Halenár) – politik, odborársky funkcionár. Od roku 1917 člen československých légii, neskôr na zjazde v Čelabinsku

Podstata celej akcie vyplývala z vnútrostraníckych sporov majúcich základ vo vzťahu SĽS ku Krajinskej kresťansko-sociálnej strane,¹⁴ ktoré viedli k snahám odobrať Vrabcovi nadobudnuté funkcie v rámci SĽS. Ten ako predseda ľudáckeho Všeodborového združenia kresťansko-socialistických robotníkov v Žiline sa postavil proti vedeniu svojej strany. Táto činnosť kulminovala v publikovaní otvoreného listu určeného Hlinkovi, v ktorom mu pomerne ostrým tónom vyčítal najmä príliš nízku angažovanosť v prospech maloroľníkov a robotníkov.¹⁵ Samozrejme, SĽS veľmi rýchlo označila za hlavných podporovateľov akcie svojich politických protivníkov, menovite Edvarda Beneša a Jana Šrámka.¹⁶ Nie je to prekvapujúce, nakoľko Vrabec mal povesť sympatizanta politiky ČSL už pred vypuknutím sporu.¹⁷ Hlinka celej udalosti venoval edíciu článkov, v ktorých odsúdil konanie Vrabca a obvinil ho z činnosti proti strane v prospech ČSL, a v tomto kontexte varoval pred príchodom lidovcov na Slovensko:

Zapamätajte si slová dňa 26. nov. 1921: „My na Slovensko prideme!“ Vy otvárate brány pre českú politiku na Slovensko, ale Slovenský ľud ich pred Vami zatvorí.¹⁸

zvolený za člena výboru. Od roku 1919 funkcionár kresťanských odborov a SĽS. Od roku 1920 pôsobil ako hlavný zakladateľ a predseda Krajinského všeodborového sekretariátu kresťanského robotníctva v rámci samostatnej odborovej organizácie pri SĽS. V roku 1922 vystúpil proti Hlinkovi a spolupráci SĽS s maďarskými kresťanskými socialistami, začo bol donútený odstúpiť z funkcie a vylúčený zo SĽS. V roku 1923 založil v Žiline Slovenskú kresťansko-socialistickú stranu, ktorá sa neskôr zlúčila s Československou roľníckou jednotou do Národnej roľníckej jednoty. Od roku 1924 bol členom Československej národnej demokracie. Ako redaktor a publicista pôsobil v novinách *Slovenský kresťanský socialista*, *Slovenské noviny*, *Slovenská otčina* a *Východný Slovák*. V rokoch 1920–1925 bol poslancom Národného zhromaždenia. Porov. *Slovenský biografický slovník: Zväzok T – Ž*, Martin: Matica slovenská, 1994, s. 320.

¹⁴ Národný archív (ďalej NA) Praha, fond (ďalej f.) Ministerstvo zahraničných vecí – Výstrižkový archív I (ďalej MZV – VA I), kart. 2417, výstrižok (ďalej v.) Venkov, 30. 5. 1922; v. Slovenská politika, 9. 7. 1922.

¹⁵ Jozef VRABEC, „Otvorený list na p. predsedu slov. ľudovej strany Andreja Hlinku,“ *Slovenský kresťanský socialista*, 27. 7. 1922, s. 1–2.

¹⁶ „Objednaná politika,“ *Slovák*, 28. 7. 1922, s. 1–2; „Odpoveď na klebety,“ *Slovák*, 22. 7. 1922, s. 3.

¹⁷ NA Praha, f. MZV – VA I, kart. 2417, v. Československá republika, 11. 7. 1922; „Nová strana na Slovensku?,“ *Den*, 29. 3. 1922, s. 3.

¹⁸ Andrej HLINKA, „Boj na všetky strany IV,“ *Slovák*, 8. 8. 1922, s. 1–2; Karol SIDOR – František VNUK, *Andrej Hlinka 1864–1938*, Bratislava: Lúč, 2008, s. 491–492.

Okrem toho Hlinka vyčítal Vrabcovi aj prepojenie na politikov, v tom čase ešte členov Šrámkovej strany Aloisa Kaderku a Antonína Čuříka.¹⁹ Vrabec síce priateľské styky s obidvomi menovanými nevylúčil, no rozhodne zamietol tvrdenie, že by mal byť považovaný za nástroj príchodu ČSL na Slovensko,²⁰ pričom odmietal i tvrdenie, že by konal v súlade so Šrámkovou podporou.²¹ Ak by sme sa však mali zamerať na jeho postoje smerom k osobe Jana Šrámka ako predstaviteľovi ČSL, dospeli by sme k záveru, že Vrabec spočiatku k nemu skutočne inklinoval. V článkoch *Slovenských novín*, ktoré založil po strate vplyvu v *Slovenskom kresťanskom socialistovi* boli do popredia stavané najmä Šrámkove zásluhy v prospech katolíkov,²² či výzvy k spolupráci medzi českomoravským a slovenským katolicizmom.²³ Popritom odsúdil ľudácke vystúpenie zo spoločného poslaneckého klubu.²⁴ Na druhej strane verejne odmietal svoj vstup do klubu ČSL,²⁵ čo bolo podľa Šrámkovho názoru spôsobené Vrabcovým strachom pred agitáciami hlinkovcov.²⁶ Napriek tomu jeho náklonnosť k lidovcom by sa dala aj jednoducho vysvetliť tým, že v tom čase mal poslanecký mandát vďaka voľbám z roku 1920, kedy SLS a ČSL kandidovali spoločne. Po vzájomných sporoch s Hlinkom sa SLS pokúsila odvolať Vrabca prostredníctvom volebného súdu, ktorý sa však problémom odmietol zaoberať, nakoľko ho považoval za poslanca ČSL.²⁷ Preto mal Šrámek konečné slovo v zotrvaní jeho poslaneckého mandátu. Čiže dá sa predpokladať, že Vrabec svojimi pozitívnymi postojmi k ČSL sa snažil presvedčiť jej predstaviteľov o svojej lojalite. Ak by sme ale mali uznať istú počiatočnú zákulisnú podporu v prospech Vrabca od Beneša a Šrámka s cieľom oslabiť vplyv SLS,²⁸ môžeme konštatovať, že

¹⁹ Andrej HLINKA, „Boj na všetky strany II,“ *Slovák*, 2. 8. 1922, s. 1–2; Andrej HLINKA, „Boj na všetky strany III,“ *Slovák*, 3. 8. 1922, s. 1–2.

²⁰ Jozef VRABEC, „Moje poznámky ku článkom dp. Hlinku ‚Boj na všetky strany‘,“ *Slovenský kresťanský socialista*, 20. 8. 1922, s. 1–4.

²¹ „Cenné výpovede ministra Rašína,“ *Slovenské noviny*, 16. 12. 1922, s. 1–2.

²² „Vládna koalícia,“ *Slovenské noviny*, 23. 6. 1923, s. 1. Podobne sa Vrabec o Šrámkovi vyjadroval už na stránkach *Slovenského kresťanského socialistu*. POROV. VRABEC, „Moje poznámky ku článkom dp. Hlinku ‚Boj na všetky strany‘,“ s. 3.

²³ „Výfazný katolicizmus,“ *Slovenské noviny*, 13. 1. 1923, s. 2.

²⁴ „Vládna koalícia,“ *Slovenské noviny*, 23. 6. 1923, s. 1.

²⁵ „Zbytočná starosť ‚Našich Listov‘ a ‚Čecha‘,“ *Slovenské noviny*, 9. 9. 1922, s. 1–2.

²⁶ NA Praha, f. Vladimír Červenka, kart. 1, I. Národní shromáždění. Originál, s. 575.

²⁷ „O mandát Jozefa Vrabca,“ *Slovák*, 20. 1. 1924, s. 3.

²⁸ Túto podporu už dokázal Juraj Kramer. POROV. KRAMER, *Slovenské autonomistické hnutie*, s. 276.

akcia dosiahla len čiastočné úspechy. Dňa 6. mája 1923 síce Vrabec založil samostatnú Slovenskú kresťansko-sociálnu stranu, ktorá sa neskôr premenovala na Národnú kresťansko-sedliacku stranu,²⁹ no výraznejší triumf medzi voličmi nezískal. Avšak podarilo sa mu dočasne oslabiť Hlinkovu stranu o svoj poslanecký mandát v sneme. Keď sa stal neskôr hospitantom klubu národných demokratov, SLS sa písomne obrátila na predsedníctvo ČSL so žiadosťou o zrušenie mandátu,³⁰ na čo toto vedenie nereagovalo vtedy, a ani v ďalšom období.³¹ Výsledkom tak bolo ešte väčšie prehĺbenie nedôvery voči Šrámkovi v kruhoch SLS, čo sa odrazilo aj po prepuknutí aféry Aloisa Kaderku, ktorý bol pripravený o mandát prostredníctvom volebného súdu.³² Nápadná podobnosť obidvoch prípadov poskytla SLS argument na poukázanie nespravodlivosti, s akou proti nim išiel Šrámek.³³

2. MIČUROVA AKCIA V ROKOCH 1922–1923

Výrazným medzníkom pri pokuse formovať novú slovenskú a katolícku stranu bola činnosť Martina Mičuru³⁴ v rokoch 1922–1923. Miču-

²⁹ KATUNINEC, *Kresťanské robotnícke a odborové hnutie na Slovensku*, s. 57.

³⁰ „O mandát Jozefa Vrabca,“ *Slovák*, 20. 1. 1924, s. 3.

³¹ Andrej HLINKA, „Prášek a Rychtera – Vrabec,“ *Slovák*, 3. 5. 1925, s. 1–2.

³² TRAPL, „Český politický katolicismus v letech 1918–1938,“ s. 236–237; Jur Koza Matejov sa domnieval, že hlavný dôvod vypuknutia Kaderkovej aféry bol Šrámkov nadmerný záujem dostať ČSL na Slovensko, vďaka čomu podľa neho zanedbával pozornosť o starosti členov svojej strany. Skutočná príčina však bola najmä v Kaderkovej nespokojnosti s podporou Zväzu Otčín domkárov a maloroľníkov, či v rôznom pohľade na prevádzanie pozemkovej reformy. Porov. Jur KOZA MATEJOV, „Rozprávka o starom psovi,“ *Slovák*, 6. 6. 1924, s. 1.

³³ „Pánsky gest Šrámkov,“ *Slovák*, 7. 6. 1924, s. 1.

³⁴ Martin Mičura (1883–1945 alebo 1946) – právnik, publicista a politik. Pochádzal z roľníckej rodiny, vyštudoval právo a pôsobil ako advokát v Bytči, pričom už od mladosti sa angažoval v katolíckom politickom hnutí. Po vzniku Československa sa stal jedným z hlavných predstaviteľov SLS a následne aj županom tekovskej, a neskôr nitrianskej župy. V rokoch 1920–1922 pôsobil ako minister pre správu Slovenska, potom v rokoch 1923–1931 ako prezident súdnej tabule v Košiciach, 1931–1939 prezident Vrchného súdu v Bratislave a v rokoch 1939–1943 zastával funkciu predsedu Najvyššieho súdu. V roku 1925 prvý krát kandidoval za ČSL na Slovensku a v rokoch 1927–1939 bol aj predseda jej zemskej organizácie na Slovensku. Poslancom za ČSL v Národnom zhromaždení bol v rokoch 1925–1939, pričom vo vnútri strany zastával a podporoval Šrámkovu líniu. Počas existencie Slovenského štátu sa zo zdravotných dôvodov výraznejšie neangažoval v odbojovom hnutí. V júli 1945 bol zatknutý orgán-

ra mal v tomto období už vybudovaný vo verejnosti zväčša pozitívny mediálny obraz, ale aj vyšší sociálny status medzi vtedajšou politickou elitou, čo vyplývalo hlavne z jeho kariéry bezprostredne sa odvíjajúcej po roku 1918. Presnejšie od doby po ustanovujúcom zhromaždení Slovenskej ľudovej strany, kde bol zvolený do funkcie podpredsedu strany. Sľubnú kariéru v rámci ľudovej strany však narušili jeho kontakty s politikmi s iných strán. Už štvrtý deň po menovaní za podpredsedu strany, čiže 23. decembra 1918 sa stretol s Vavrom Šrobárom, ktorý mu ponúkol menovanie za župana. Mičura ponuku prijal, a skutočne sa stal županom tekovskej, a neskôr nitrianskej župy, na čo bol neskôr menovaný za ministra s plnou mocou pre správu Slovenska.³⁵

Mičurova známa „zhovievavosť“ budovaná voči iným politickým stranám sa negatívnym spôsobom prejavila aj vo vzťahu k Slovenskej ľudovej strane. Napriek tomu, že po zvolení do funkcie ministra (15. septembra 1920) ho výkonný výbor SLS otvorene podporil, Mičura si jeho úplnú dôveru nezískal.³⁶ Zdržanlivú podporu Slovenskej ľudovej strany naznačil neskôr aj Hlinka, ktorý Mičuru počas jeho pôsobenia už nepovažoval za „stopercentného ľudáka“, pretože sa podľa neho snažil „preplávať“ medzi ostatnými stranami, a pokúšal sa vychádzať s každým. Podľa Hlinku Mičura ľudákom ako minister s plnou mocou pre správu Slovenska síce neubližoval, ale ani im výraznejšie nenapomáhal.³⁷ Podobne sa o ňom zmieňovala aj rôznorodá politická tlač pri priebežnom zhodnotení jeho pôsobenia na ministerstve. Napríklad noviny Československej národnej demokracie – *Národní listy* sa k jeho práci vyjadrili veľmi pochvalne, pričom si všimli najmä Mičurov úspešný boj s komunizmom a čiastočne aj iredentizmom na Slovensku, k čomu dodali:

Min. Mičura dovedl dosud vyjiti se všemi státotvornými stranami na Slovensku. Navenek nikdy žádné straně nenadržoval, uvnitř choval se korektně jako administrativní odborník a měl a má nepopíratelné úspěchy.³⁸

mi sovietskej NKVD a zavlčený do Moskvy, kde pravdepodobne krátko na to zomrel. Michal PEHR, *Cestami křesťanské politiky: Biografický slovník k dějinám křesťanských stran v českých zemích*. Praha: Akropolis, 2007, s. 170.

³⁵ MARŤÁK, „Andrej Hlinka a Martin Mičura – k začiatkom ich politického i osobného vzťahu,“ s. 144–145.

³⁶ Tamže, s. 145.

³⁷ NA Praha, f. Vladimír Červenka, kart. 1, I. Národní shromáždění. Originál, s. 348.

³⁸ „Politická situace na Slovensku,“ *Národní listy*, 3. 12. 1921, s. 1.

Podobne sa neskôr vyjadrili aj *Lidové noviny*, ktoré sa zaoberali jeho celkovým pôsobením na poste v čase diskusie o ukončení Mičurovho mandátu:

Mičura je úředník a proto je dnes již na Slovensku příslovečná jeho snaha vyhověť na všechny strany. Jde vítati Sokola, robotnické tělocvičné jednoty, zajede si se slovenskými Orly na Brna, vůbec chce býti hezký na všechny strany, u každé politické strany vyvolat přesvědčení, že je ministrem-úředníkem.³⁹

Z uvedeného vyplýva, že Mičura uprednostňoval aktívny a nestranícky prístup k svojej práci, ktorý ho so snahou vychádzať v ústrety každému prirodzene zaraďoval skôr do stredy politického spektra. V kombinácii s jeho katolíckym presvedčením preto nie je prekvapením, že k Mičurovej osobe a presvedčeniu mala najbližšie práve ČSL, ktorá sa v období medzivojnovnej ČSR snažila stavať do pozície potencionálneho „jazýčka“ na váhach politických strán koalície. Zároveň mal Mičura blízko práve k provládnej, štátotvornej a pozitívnej politike katolicizmu, ku ktorej aj sám nabádal slovenských študentov – katolíkov už v roku 1922,⁴⁰ a otvorene aj v nasledujúcom roku 1923.⁴¹ Naopak, u Slovenskej ľudovej strany mu prekážala najmä jej deštruktívna politika, protičeská a protištátna rétorika, ale aj v nej zastúpená „maďarofilská“ frakcia.⁴²

Prvé špekulácie o založení novej katolíckej a ľudovej strany pod Mičurovým vedením sa objavili v tlači už v marci 1922. Ako prvý s nimi prišiel týždenník *Bratislavský pondělník*, ktorý Mičurove snahy ihneď prepojoil s ČSL.⁴³ Ďalšie domnienky prezentovali aj *Robotnícke noviny*, ktoré definovali hlavnú úlohu novej Mičurovej strany najmä v postavení voči protištátnej agitácii hlásanej Slovenskou ľudovou stranou.⁴⁴ Denník *Slovák* tieto chyry prijal veľmi stroho a vyjadril sa, že založiť úspešnú katolícku stranu na Slovensku bude pre Mičuru náročná úloha.⁴⁵ Samozrejme, tieto tvrdenia v tom čase neprekročili rámec klebiet a ľudácka tlač

³⁹ „O ministerstvo pro Slovensko,“ *Lidové noviny*, 8. 9. 1922, s. 2.

⁴⁰ „Popoludňajšia schôdza Ú. K. Študentstva Slovenského,“ *Slovák*, 17. 8. 1922, s. 3.

⁴¹ „Sjezd katolíckého studentstva slovenského v Bratislavě,“ *Našinec*, 5. 7. 1923, s. 5.

⁴² Porov. Pamätnica Dr. Martina Mičuru: Z príležitosti 50. narodenín vodcu československej strany ľudovej na Slovensku zostavil a vydal okruh jeho ctiteľov, Bratislava: Linografia, 1933, s. 18.

⁴³ „Hlasy novin,“ *Národná politika*, 16. 3. 1922, s. 1–2.

⁴⁴ Zaujímavé je, že okrem založenia novej katolíckej strany sa v článku už v pomerne skorom čase písalo aj o vymenovaní M. Mičuru za predsedu košickej súdnej tabule. Porov. „Československo: Minister Mičura na odchode,“ *Robotnícke noviny*, 19. 4. 1922, s. 3.

⁴⁵ „Kaleidoskop: Mičura v novej službe,“ *Slovák*, 27. 4. 1922, s. 1.

sa nimi podrobnejšie nezaoberala, pričom obišla aj jasne prezentované prepojenie Mičuru na Šrámka a jeho stranu. Je možné sa domnievať, že to bolo najmä z dôvodu snahy udržať ako-tak dobré počiatkové vzťahy s ČSL po vystúpení Ľudákov zo spoločného klubu, ale samozrejme aj preto, že sa im toto Mičurove spojenectvo jednoducho nezdalo veľmi pravdepodobné. Preto hlinkovci obvinili z pokusov o založenie katolíckej strany na Slovensku najprv čechoslovakisticky orientovaných politikov, ako napríklad V. Šrobára, P. Blahu, L. Okánika, A. Štefánka, A. Jančeka, či F. Houdeka.⁴⁶ Intenzívnejšie obvinenia z dôvodu snáh príchodu ČSL na Slovensko a útoky voči J. Šrámkovi započal Andrej Hlinka až v lete 1922 v súvislosti s aférou J. Vrabca.⁴⁷

Je zrejmé, že Mičura so Šrámkom nadväzoval isté styky už v tomto čase, čo v skutočnosti pripustil aj samotný Šrámek na schôdzi klubu poslancov a senátorov ČSL 19. septembra 1922.⁴⁸ Zaujímavé je, že Ľudáci tieto styky verejne neregistrovali. Mičuru ešte stále v decembri spájali predovšetkým so vznikom katolíckej strany v spolupráci s E. Benešom, V. Šrobárom, L. Okánikom a P. Žiškom, pričom príchod ČSL na Slovensko skôr videli v ich žiadosti pre župana M. M. Bellu o účasť v bratislavskom zastupiteľstve.⁴⁹ Samozrejme, nie všetci konzervatívni predstavitelia pôsobiaci na Slovensku súhlasili s opozičnou a vyostrenou politikou A. Hlinku a jeho SLS. Preto sa začali pochopiteľne názorovo zoskupovať okolo M. Mičuru, ktorý svojím prirodzeným rešpektom a zväčša pozitívne budovaným menom z predošlého pôsobenia vzbudzoval v katolíckych kruhoch istú dávku nádeje na obrat slovenského politického katolicizmu smerom k štátotvornej politike.⁵⁰ Táto akcia však v konečnom dôsledku neprekročila rámec dôverných stretnutí a diskusií. V súčasnosti nevieme hodnoverne určiť, s kým sa Mičura pri týchto príležitostiach stretával, isté však je, že vyvolali zvýšený záujem dobovej tlače. Objavili sa tak chýry okrem iného o pokuse M. Mičuru založiť časopis

⁴⁶ „Nová katolícka strana na Slovensku,“ *Slovák*, 21. 3. 1922, s. 1.

⁴⁷ Andrej Hlinka, „Boj na všetky strany II,“ *Slovák*, 2. 8. 1922, s. 1.

⁴⁸ Generálny tajomník ČSL V. Červenka však bližšie informácie o tomto Šrámkovom prejave vo svojich rukopisných pamätiach neuviedol. NA Praha, f. Vladimír Červenka, kart. 1, I. Národní shromáždění. Originál, s. 617.

⁴⁹ „List z Prahy,“ *Slovák*, 17. 12. 1922, s. 2. V danom článku bol prvý krát predstavený, a neskôr v Ľudáckom prostredí veľmi často používaný hanlivý názov Mičurovej strany – „mičuráci“; K spájaniu Mičuru so spomínanými politikmi porov. „Idú Turci, zkladajú novú katolícku stranu na Slovensku,“ *Slovák*, 20. 12. 1922, s. 1–2.

⁵⁰ NA Praha, f. Vladimír Červenka, kart. 1, I. Národní shromáždění. Originál, s. 617.

s názvom *Ludový chýrnik*, ktorý mal začať vychádzať od začiatku roku 1923, pričom jeho základnou úlohou malo byť zoskupenie miernejšieho krídla SLS, zdôrazňovať jej slovenskosť a zároveň ju priblížiť k ČSL.⁵¹ Samozrejme, v tomto období vychádzanie časopisu nebolo zrealizované, avšak týždenník *Ludový chýrnik* začal skutočne vychádzať pod Mičurovým vedením až od roku 1926.

Spomínané dôverné úvahy Mičuru o zmene smeru slovenského politického katolicizmu pokračujúce aj začiatkom roku 1923 už neunikli intenzívnejšiemu záujmu ľudovcov, ktorí ho tentoraz už otvorene začali spájať so vznikom katolíckej strany a príchodom Šrámka na Slovensko.⁵² Nedá sa vylúčiť, že Mičura o založení tejto strany na Slovensku skutočne uvažoval. Nakoniec však po zreľých úvahách, a nepochybne aj po častých rozhovoroch so Šrámkom⁵³ sa predsa len rozhodol na jar roku 1923 podať žiadosť o prijatie do Slovenskej ľudovej strany. Napriek tomu, že Hlinka spätné prijatie Mičuru do strany nevylučoval, tajomník Pavel Macháček sa na stránkach *Slováka* postavil rázne proti. Keďže jeho vstup do strany by pravdepodobne viedol k rozkolu, Hlinka toto rozhodnutie prijal.⁵⁴

Napriek neúspešnému vstupu do SLS sa Mičura myšlienky zmeny postoja slovenského politického katolicizmu smerom k štátotvornej politike nevzdal. Svoju činnosť vyvíjal predovšetkým prostredníctvom návštev fár, pútí, katolíckych zjazdov, a vo svojom okolí budil úctu štedrými podporami pre katolícku vec.⁵⁵ V nasledujúcom období naďalej udržiaval príležitosti na stretnutia so Šrámkom, o čom vypovedá aj jeho prítomnosť na moravských zhromaždeniach ľudovcov, napríklad na zjazdoch ČSL na Velehrade či v Olomouci,⁵⁶ alebo spoločná účasť s poprednými osobnosťami slovenského katolíckeho života na velehradskom Unionistickom kongrese v auguste 1924.⁵⁷ Nadobudnuté kontakty

⁵¹ „Denní zprávy,“ *Večerní Tribuna*, 22. 12. 1922, s. 1; „Ze včerejšníků,“ *Čech*, 23. 12. 1922, s. 4.

⁵² „Nová politická strana,“ *Slovenská pravda*, 25. 2. 1923, s. 1.

⁵³ „Slávna koalícia,“ *Slovák*, 17. 3. 1923, s. 1.

⁵⁴ MARÍÁK, „Andrej Hlinka a Martin Mičura – k začiatkom ich politického i osobného vzťahu,“ s. 149.

⁵⁵ „Dvě nostrifikace na Slovensku,“ *Lidové noviny*, 28. 7. 1923, s. 2.

⁵⁶ NA Praha, f. MZV – VA I, kart. 2414, v. Lidové listy, 10. 9. 1924, v. Lidové listy, 23. 6. 1925.

⁵⁷ Marek ŠMÍD, *Apoštolský nuncius v Praze: Významný faktor v československo-vatikánských vztazích v letech 1920–1950*, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2015, s. 326.

s predstaviteľmi ČSL nakoniec využil pred voľbami v roku 1925, kedy sa po predčasnom návrate z dovolenky uchopil príležitosti a pripojil sa k Československej strane ľudovej na Slovensku.

3. ČINNOSŤ JÁNA VANÁKA A JANA TEODORA HANÁKA V TRNAVE

Iným príkladom v tlači Slovenskej ľudovej strany bolo spájanie Šrámka s katolíckym kňazom pôsobiacim v Trnave – Jánom Vanákom⁵⁸ a jeho českým redaktorom Janom T. Hanákom⁵⁹ (v tlači a na zhromaždeniach používal pseudonym Štefan Gazda). Obidvaja boli predstaviteľmi roľníckeho združenia síce s marginálnym politickým významom, no prislúchajúcim pod hlavičku redakcie *Roľníckych hlasov*, vďaka čomu mali

⁵⁸ Ján Vanák (1889–1957) – politik, redaktor, ľudovýchovný pracovník. Za kňaza bol vysvätený v roku 1912 a odvtedy pôsobil na rôznych miestach na Slovensku a v Čechách. Do roku 1918 bol zároveň členom slovenského národného hnutia. Organizoval slovenských dobrovoľníkov v okolí Trnavy a aktívne sa zúčastnil akcií proti maďarskému vpádu na Slovensko v novembri 1918. Po vzniku Československa sa stal funkcionárom SĽS a zároveň predstaviteľom Združenia kresťanských roľníkov. V roku 1924 bol spoluzakladateľom Slovenskej roľníckej strany, ktorá nezískala širšiu podporu. V roku 1925 neúspešne kandidoval pod hlavičkou Národnej demokracie do Národného zhromaždenia za okres Liptovský Svätý Mikuláš. V roku 1927 bolo jeho členstvo v tejto strane ukončené. O tri roky neskôr emigroval do Maďarska, kde bol súdený za jeho postoj k maďarským vojskám v čase vzniku ČSR. Po návrate bol v roku 1932 odsúdený na tri roky odňatia slobody za defraudáciu. Po odpykaní trestu už nevyvíjal žiadnu politickú činnosť. Ako zodpovedný redaktor pôsobil v roku 1919 v novinách *Slovenský národ*, neskôr v *Katolíckych hlasoch*. Redigoval a vydával *Roľnícke hlasy* a ako zodpovedný redaktor pôsobil v *Praktickom hospodárovi* (1924–1927) a v *Slovenskom obzore* (1928). V rokoch 1926–1930 pracoval ako úradník Zväzu ľudových pokladníc v Trnave. Porov. Július PAŠTEKA, *Lexikón katolíckych kňazských osobností Slovenska*, Bratislava: Lúč, 2000, s. 1445–1446.

⁵⁹ Jan Teodor Hanák (narodený 1901 v Olomouci) – redaktor. V rokoch 1918–1920 sa aktívne zúčastnil organizovania miestneho spolku Omladiny. Neskôr sa s organizáciou rozišiel a začal sa angažovať v prospech miestnych domkárov a chalupárov na Morave. Po nezhodách s ČSL v roku 1922 pôsobil ako generálny sekretár vo Vanákovom Združení kresťanských roľníkov a maloroľníkov, a zároveň ako redaktor *Roľníckych hlasov*. Po konfliktoch s Vanákom si založil vlastnú slovenskú roľnícku stranu, ktorá v roku 1925 splynula s ČSL. V tomto čase pôsobil aj ako redaktor *Sedliackych novín*. Aktívne sa zúčastnil kampane v prospech ČSL na Slovensku pred voľbami v novembri 1925. Po ich konaní sa odsťahoval do Čiech a stiahol sa z verejného života. Porov. František SEKANINA, *Album reprezentantů všech oborů veřejného života československého*, Praha: Umělecké nakladatelství Josef Zeibrdlich, 1927, s. 953.

samozrejme možnosť preniknúť aj do verejnej mienky.⁶⁰ Práve vďaka svojim verejným vystúpeniam a článkom, v ktorých často dominovala kritika nie len vládnych strán, ale aj ľudákov v súvislosti s riešením problémov roľníkov, sa hnutie dostalo do pozornosti ľudáckej tlače. Tá reagovala varovaním pred Vanákovou činnosťou v Trnave, pričom sa ho aj s Hanákom pokúšala v očiach verejnosti diskvalifikovať.⁶¹ Oveľa väčšiu pozornosť im však ľudáci venovali v čase po založení ich Slovenskej roľníckej strany,⁶² teda po 9. júni 1924, kedy voči nim otvorenejšie zniesli obvinenie zo spolupráce s Janom Šrámkom, Josefom Šamalíkom a ČSL.

Aby bolo zrejmé, čo ľudákov k týmto záverom viedlo, je vhodné si priblížiť samotný kontakt združenia s Československou stranou lidovou, ktorý pretrvával už od roku 1922.⁶³ V tom čase sa totiž organizácia Šrámkovej strany – Svaz lidových zemeďelcov⁶⁴ pokúsila získať celoštátny rozsah,⁶⁵ v rámci ktorého sa skontaktovala aj s trnavskou roľníckou skupinou.⁶⁶ Vanák ako jej hlavný reprezentant sa postupom času s politikou českej katolíckej strany nestotožnil, a využívajúc svoj vplyv v roľníckom združení, ukončil s ňou spoluprácu dňa 18. mája 1924, a to odvolaním svojich zástupcov v Šamalíkovej organizácii. Skupina vedená Hanákom sa s vypovedaním týchto kontaktov nezmierila, a naďalej udržiavala

⁶⁰ Noviny *Roľnícke hlasy* boli pôvodne v roku 1920 zaraďované medzi ľudácke periodiká, čo vyplývalo z pôvodne užšieho vzťahu medzi Vanákom a Hlinkom. Vanák bol dokonca dňa 29. júna 1920 ako člen vznikajúceho Všeodborového združenia zvolený do výkonného výboru SLS, no neskôr bol zo strany prepustený. Podľa Juraja Kramera sa Vanák a jeho združenie odštiepili od SLS kvôli finančnej podpore Milana Hodžu. KATUNINEC, *Kresťanské robotnícke a odborové hnutie na Slovensku*, s. 130; KRAMER, *Slovenské autonomistické hnutie v rokoch 1918–1929*, s. 304, Jozef HAMAJ, *Naša ľudová strana: Príručná knižka pre pracovníkov a vodcov ľudu*, Ružomberok: Ústredná kancelária ľudovej strany v Ružomberku, 1921, s. 6; Slovenský národný archív Bratislava, f. Andrej Hlinka, inventárne číslo 2132, List Vanáka Hlinkovi zo dňa 19. októbra 1920.

⁶¹ Porov. „Chýry: Vanák a Hanák,“ *Slovenské ľudové noviny*, 5. 1. 1923, s. 3; „Vanákové švindľe,“ *Slovenské ľudové noviny*, 28. 9. 1923, s. 2.

⁶² Úvahy v združení o založení novej roľníckej strany prebiehali už od októbra 1923. Porov. „Na okraj dne,“ *Lidové listy*, 12. 6. 1924, s. 3.

⁶³ Trnavské krídlo roľníckeho združenia sa zúčastnilo aj 21. valného zhromaždenia Svažu lidových zemeďelcov v Brne, v marci 1922. Porov. „Svaz lidových zemeďelcov,“ *Den*, 28. 3. 1922, s. 1.

⁶⁴ Používal sa aj termín „Národný sväz československých zemeďelcov“.

⁶⁵ TRAPL, „Český politický katolicismus v letech 1918–1938,“ s. 214.

⁶⁶ Prvé správy o Šamalíkovej úlohe preniknúť na Slovensko sa objavili v Slovenských ľudových novinách koncom roku 1922 v správe Pavla Macháčka. Porov. Pavel MACHÁČEK, „Lidáři sa chystajú na Slovensko,“ *Slovenské ľudové noviny*, 22. 12. 1922, s. 3.

kontakt so Šamalíkom a jeho združením.⁶⁷ Jan Hanák sa tak napriek nesúhlasu s Vanákovým politickým smerovaním zúčastnil založenia Slovenskej roľníckej strany, pretože predpokladal, že by mohol získať vplyv na jej smerovanie a oslabiť tak Vanákovu pozíciu v novej strane. Keď zisťoval, že to nie je možné, Hanák spoluprácu s Vanákom definitívne ukončil.

Samozrejme, tieto názorové nezhody sa odzrkadlili aj na stránkach *Roľníckych hlasov*, ktoré zostali pod vplyvom Jána Vanáka. Ten sa tak snažil popierať obvinenia ľudáckej tlače, ktorá mu vyčítala Šrámkovu podporu.⁶⁸ J. Vanák aj jeho redakcia sa verejne dištancovali od Šrámka, ktorého vnímali najmä ako centralistu, a v tomto smere sa na stránkach *Roľníckych hlasov* viac prikláňali k Hlinkovej politike aj napriek ich vzájomnej politickej rivalite.⁶⁹ Dá sa teda súhlasiť s názorom, že Vanák v roku 1924 názorovo inklinoval skôr k autonomistickým stranám, čo malo za následok rozpad vzájomnej spolupráce s Hanákom.⁷⁰

Tento konflikt sa vyvíjal aj v nasledujúcom období. Hanák využil svoje kontakty so Šamalíkom, cez ktorého získal financie na založenie *Sedliackych novín*.⁷¹ Zároveň sa mu podarilo pripraviť Vanáka o vplyv a miesto v spomínanom Združení kresťanských roľníkov a maloroľníkov,⁷² pričom získal dosah na smerovanie novej Sedliackej strany (jej oficiálny názov bol Katolícka národná sedliacka strana na Slovensku). Ako je zrejmé, táto strana bola zameraná predovšetkým na slovenské roľníctvo, v čom primárne spočíval aj jej politický program. Samozrejme, už z jej finančného pozadia spätého so Šamalíkom vyplývalo, že v rámci politického spektra nemohla strana pôsobiť samostatne, ale len v previazanosti s programom ČSL. Táto spätosť sa prejavila aj na stránkach jej ústredného tlačového orgánu *Sedliackych novín*, kde osobne prispieval

⁶⁷ „Lidácky fígeľ,“ *Roľnícke hlasy*, 19. 10. 1924, s. 2; Ján VANÁK, „Lidácka trúfalosť,“ *Roľnícke hlasy*, 8. 1. 1925, s. 2–3.

⁶⁸ „Chýry: Výkladní r. k. kňazi,“ *Slovenské ľudové noviny*, 27. 6. 1924, s. 3–4.

⁶⁹ „S druhých brehov,“ *Slovák*, 18. 6. 1924, s. 2; Ján VANÁK, „Čo sme, lidáci lebo Slováci,“ *Roľnícke hlasy*, 17. 8. 1924, s. 1; Ján SENEŠI, „Hlinka alebo Šrámek,“ *Roľnícke hlasy*, 25. 12. 1924, s. 2. Vanák a *Roľnícke hlasy* sa vo voľbách v roku 1925 nakoniec spojili s národnými demokratmi. O dva roky neskôr s Vanákom táto strana prerušila všetky styky. Štátny archív (ďalej ŠA) Bratislava, f. Župný úrad v Bratislave – Prezidiálne spisy, fascikel (ďalej fasc.) 7149/27.

⁷⁰ ŠA Bratislava, f. Župný úrad v Bratislave – Prezidiálne spisy, fasc. 2419/1925.

⁷¹ ŠA Bratislava, f. Krajský súd v Bratislave – Trestné spisy, fasc. 150/25, List J. Šamalíka zo 14. 10. 1926.

⁷² „Zo sekretariátu,“ *Sedliacke noviny*, 21. 12. 1924, s. 3.

článkami okrem iného aj Josef Šamalík.⁷³ Zároveň jeho pozíciu upevňoval aj tlačový orgán spomínaného roľníckeho združenia *Slovenský gazda*, ktorý vychádzal od januára 1925 (zanikol až v roku 1938).⁷⁴ Tieto kontakty Sedliackej strany a Združenia kresťanských roľníkov a maloroľníkov na Slovensku tak vyvrcholili počas cyrilometodského sviatku na Velehrade v roku 1925, kde sa slovenskí a moravskí zástupcovia jasne dohodli na vzájomnej užšej spolupráci a na predvolebnom splynutí slovenských zástupcov s ČSL.⁷⁵ Sedliacka strana sa oficiálne spojila s ČSL 30. augusta 1925 na svojom prvom riadnom valnom zhromaždení, konanom za účasti Josefa Šamalíka.⁷⁶ Pri tejto príležitosti si strana zmenila názov na „Československá strana ľudová na Slovensku“, pričom do predsedníctva strany boli zvolení Jozef Baar, Jozef Jamnický, Jozef Bartoš a Rudolf Kupček.⁷⁷ Hanák sa vo funkcii ako jeden z podpredsedov strany zapojil do následnej kampane ako jeden z najvýraznejších propagátorov, kde samozrejme podporoval Mičuru a Šrámka. No po voľbách sa z verejného života stiahol, a s manželkou sa odsťahoval na české Rovensko pod Troskami v okrese Turnov.⁷⁸ Koncom októbra vyšlo aj posledné číslo *Sedliackych novín*, ktorých úlohu ako tlačového orgánu Československej strany ľudovej na Slovensku prevzali noviny *Ľudová politika* a od roku 1926 aj týždenník *Ľudový chýrnik*.

Celý tento postupný proces zbližovania trnavského krídla roľníkov s ČSL sa samozrejme odzrkadlil aj v tlači Slovenskej ľudovej strany, ktorá naďalej odmietala akúkoľvek činnosť Šrámkovej strany na Slovensku, pričom ľudáci boli so zákulisnou aktivitou trnavskej organizácie roľníkov veľmi dobre oboznámení. Podstatný je fakt, že formovanie Slovenskej roľníckej strany a Sedliackej strany poskytlo čitateľom a podporovateľom SLS upevnenie v zabehnutom názore o snahách Šrámka preniknúť na Slovensko v duchu opakovaného hesla „my na Slovensko

⁷³ Šamalík tu prevažne vyzýval ku spolupráci moravských a slovenských roľníkov a katolíkov, čo bola pomerne nosná téma aj v rámci celkového vychádzania *Sedliackych novín*. Porov. „Prečo musíme ísť spoločne,“ *Sedliacke noviny*, 1. 2. 1925, s. 2; „Podme ruka v ruku,“ *Sedliacke noviny*, 26. 4. 1925, s. 2.

⁷⁴ Mária KIPSOVÁ, *Bibliografia slovenských a inorečových novín a časopisov z rokov 1919 – 1938*, Martin: Matica slovenská, 1968, s. 421.

⁷⁵ „Rozhodnuto,“ *Slovenský gazda*, september (1925), s. 1–2.

⁷⁶ Jozef LEJHANEC, „Československá strana ľudová na Slovensku,“ *Sedliacke noviny*, 13. 9. 1925, s. 1–2.

⁷⁷ ŠA Bratislava, f. Župný úrad v Bratislave – Prezidiálne spisy, fasc. 7480/1925; Tamže, fasc. 7785/1925.

⁷⁸ Tamže, fasc. 9518/1926.

prídeme“. Ľudáci tak naďalej pokračovali v útokoch na ľudovú stranu predovšetkým s tým tvrdením, že jej a Šrámkovi ide prioritne o vytvorenie konkurenčnej katolíckej strany postavenej proti SLS, na úkor riešenia vlastných problémov v Čechách a na Morave. Okrem toho Vanáková a Hanáková aféra motivovala ľudovú stranu k tomu, aby sa vo svojej tlači nezameriavala primárne len na Šrámkovu osobu, vďaka čomu sa tu do pomerne častej pozornosti dostával aj Josef Šamalík. Je to pochopiteľné, že dôvody vyplývali najmä z jeho podpory Sedliackej strany, ako aj z jeho publikačnej činnosti na stránkach *Sedliackych novín* a *Slovenského gazdu*. Preto aj napriek výnimke v Šamalíkovom spore s A. Kaderkom, kde bola SLS zdržanlivá a stála skôr na jeho strane,⁷⁹ Šamalíkov obraz bol totožný s obrazom ČSL. Čiže dôraz bol kladený najmä na jeho protiautonomistické postoje a koaličnú politiku odsudzovanú SLS, ale aj na zdanlivú podporu vysokého daňového zaťaženia roľníkov, ktorá mala za cieľ odradiť chudobných roľníckych čitateľov od prípadnej podpory Šamalíka a jeho slovenských podporovateľov.⁸⁰

ZÁVER

Ako už bolo uvedené v úvode, po rozpade spoločného poslaneckého klubu dňa 26. novembra 1921 sa započala nová epocha vzťahov ČSL a SLS. Radikálny opozičný postup a nevyriešené národnostné a autonomistické požiadavky Slovenskej ľudovej strany zabráňovali spoločnému postupu obidvoch katolíckych strán. Keďže slovenskí katolíci by v tejto situácii v najbližších voľbách nemali na výber, a museli by voliť len niektorú z opozičných katolíckych strán na Slovensku (buď SLS alebo Krajinskú kresťansko-sociálnu stranu), prirodzene sa začalo uvažovať o založení novej konkurenčnej a katolíckej strany s väzbami na koaličnú ČSL. Ako prvý bol z týchto kontaktov v prostredí hlinkovcov obviňovaný ľudácky poslanec Jozef Vrabec. Jeho nespokojnosť síce vyplývala z vnútorných rozporov v strane, no obvinenia zo spolupráce so Šrám-

⁷⁹ Florián Tománek ho pri tejto príležitosti dokonca nazval „výborným vodcom roľníctva na Morave“. Viedlo ho k tomu najmä Kaderkovo spojenectvo s J. Vrabcom, ako aj snaha degradovať a zosmiešniť v texte Vrabcovu osobnosť. Florián TOMÁNEK, „Noví vodcovia roľníkov,“ *Slovenské ľudové noviny*, 22. 2. 1924, s. 1.

⁸⁰ Porov. „My na Slovensko prídeme,“ *Slovenské ľudové noviny*, 27. 3. 1925, s. 1–2; „Chýry: Keď vtáčka lapajú, pekne mu spievajú,“ *Slovenské ľudové noviny*, 1. 5. 1925, s. 4.

kom, a jeho snahou príchodu na Slovensko sa ukázali predčasné, keďže Vrabec s ČSL po opustení klubu ľudovcov spolupracoval len minimálne, aj keď na druhej strane voči Šrámkovi zotrval na pozitívnych názorových stanoviskách. Ďalšie obvinenia z príchodu ČSL na Slovensko zo strany Hlinkovej SLS smerovali k Martinovi Mičurovi. Jeho akcia však spočívala najmä v úvahách, diskusiách či stretnutiach, ktoré nakoniec nevýústili do založenia strany či časopisu, ale do pokusu opätovne vstúpiť do SLS s cieľom vplývať na ňu zvnútra. Jeho žiadosť síce pozitívne vybavená nebola, no je možné predpokladať, že najväčším prínosom tejto akcie pre Mičuru bolo vytvorenie si siete kontaktov ľudí na Slovensku, ktorým nevyhovovala opozičná a radikálna autonomistická politika hlinkovcov a ktorí názorovo inklinovali skôr ku ČSL. Ďalšie obvinenia z napomáhania príchodu ČSL na Slovensko sa týkali trnavskej frakcie slovenských roľníkov vedených Jánom Vanákom a Janom T. Hanákom. Tieto správy sa nakoniec ukázali ako opodstatnené, keďže roľnícke združenie spolupracovalo od roku 1922 so Šamalíkovou organizáciou. Po odchode z redakcie *Roľníckych hlasov* si Hanák založil s podporou ČSL časopis *Sedliacke noviny* a mesačník *Slovenský gazda*. Popritom mal výrazný vplyv na Sedliacku stranu, ktorá nakoniec 30. augusta 1925 splynula s ČSL a od tohto času pôsobila na Slovensku pod menom Československá strana ľudová na Slovensku, k čomu sa neskôr pripojil aj Martin Mičura.

Všetky tri pokusy, ktoré samozrejme vychádzali z rôznych podmienok a motívov, mali podobnú odozvu v tlači SLS. Keďže ich všetkých ľudovci považovali za prostriedok Šrámkovho vplyvu na Slovensku, snažili sa útokmi ponížiť autoritu ich účastníkov vo verejnosti, čím chceli poukázať na seba ako na jedínú oprávnenú stranu brániacu záujmy slovenských katolíkov. Vo svojej tlači často zdôrazňovali, že kandidovanie ČSL na Slovensku by zbytočne rozdelilo katolíkov na dva tábory. Taktikou očierňovania a hrubých útokov na slovenských aktérov spolupráce s ČSL sa hlinkovcom síce nepodarilo jej príchodu zabrániť, no podarilo sa ho oddialiť do roku 1925, čo malo za následok ešte väčšie naštrenie vzťahov obidvoch strán.

**Attempts at Introducing the Czechoslovak People's Party in Slovakia up until 1925
and Attitudes of the Slovak People's Party in the View of Contemporary Press**

Keywords: Martin Mičura; Jan Šrámek; Andrej Hlinka; Jozef Vrabec; Czechoslovak People's Party; Slovak People's Party

Abstract: The contribution deals with the efforts of introducing the Czechoslovak People's Party (CPP) to Slovakia in the period after its close co-operation with Hlinka's Slovak People's Party (SPP), after 26 November 1921. Since that time, CPP has lost significant influence on the formation of Catholic politics in Slovakia and SPP is aware that this could lead to serious competition in its candidacy. For this reason, SPP regarded any stronger internal disagreement as CPP's potential arrival in Slovakia. Those were the activities of Jozef Vrabec, Martin Mičura and the Association of Christian Farm Workers and Smallholders, among whom the most prominent figures were Jan Teodor Hanák, and up until 1924 the priest – Ján Vanák. The study deals with the above-mentioned attempts, until the moment of the creation of the CPP in Slovakia in 1925, while its aim is to point out to what extent were those efforts were connected with CPP, through an analysis of the periodical press and the available archival sources. It also examines the impact of those events on the perception of CPP and main representatives of the Slovak People's Party.

Mgr. Matej Maruniak
Katedra histórie
Filozofická fakulta
Katolícka univerzita v Ružomberku
Hrabovská cesta 1/B
034 01 Ružomberok
mmaruniak@gmail.com